

Uitgezette zoogdier-huisdieren in het wild in Nederland

Hans Hollander, Zoogdiervereniging

In Kijk op Exoten wordt veel aandacht besteed aan zoogdierexoten zoals muntjak, sikahert, wasbeer, wasbeerhond en exotische eekhoorns. Van daadwerkelijke vestiging van deze soorten en zich voortplantende populaties is nog vrijwel geen sprake, maar wij houden de vinger aan de pols. Naast deze als invasief te boek staande en inmiddels vrij bekende exoten, zijn er diverse meldingen van andere exotische zoogdiersoorten in het wild. Vaak gaat dit om uitgezette of ontsnapte huisdieren.

Dit is niet alleen recent het geval, in 1957 en 1970 werden **goudhamsters** (die Nederlandse winters kunnen doorstaan) op drie locaties in het wild gevangen en in 1965 en 1970 **cavia's** (die niet winterhard zijn) op twee locaties (Zoogdieratlas Van Wijngaarden *et al.*, 1971).

Fretten zijn sinds 1962 bekend uit het wild. Deze soort wordt ingezet bij de konijnenvangst en als huisdier gehouden. Individuen ontsnapten en vestigden zich op locaties in de duinen. Fretten worden regelmatig als huisdier gehouden.

In 1965 was bij Beekbergen sprake van twee vrouwtjes **zandwallaby**, waarvan één een jong wierp (Van Wijngaarden *et al.* 1971). Vanaf 2005 worden regelmatig ook **Bennetwallabies** (en mogelijk andere soorten wallabies) waargenomen (niet gevestigd).

Vanaf de zeventiger jaren verschijnen de eerste exotische eekhoorns in het wild. De bekendste hiervan zijn de **Siberische grondeekhoorn** (populaties in Tilburg en Weert) en de **Pallas' eekhoorn**. Van de laatste zijn (nagenoeg) alle dieren van de populatie in Weert inmiddels gevangen. In totaal zijn er sindsdien meldingen gedaan van 14 soorten exotische eekhoorns; behalve de genoemde twee soorten is van vestiging van andere soorten (nog) geen sprake.

Er zijn ook meldingen van twee exotische vleermuissoorten in Nederland, **Nijlrousette** (1994) en **Rousettes leschenaultii** (2000). Hier gaat het mogelijk niet om (ontsnapte) huisdieren, maar waarschijnlijk om verstekelingen op vrachtschepen (Koelman, 2001).

Soort	1e jaar melding	1e jaar gevalideerd	Aantal NDFF	Aantal goedgekeurd	EU-lijst	Positieflijst
Amerikaanse nerts	1954	1954	2000	1874		ja
Goudhamster	1957	1957				
Fret	1962	1962	265	112		ja
Zandwallaby	1965	1965				
Cavia	1965	1965				ja
Wasbeer	1968	1970	936	843	ja	
Wasbeerhond	1956	1981	344	226	voorstel	ja, tot dood
Siberische grondeekhoorn	1981	1981	532	498	ja	
Grijze eekhoorn	1981	2005	60	12	ja	
Amerikaanse grondeekhoorn	1986	1986	8	8		
Nijlrousette	1994					ja, tot dood
Muntjak	1997	1997	46	24	ja	
Pallas eekhoorn	1999	1999	496	471	ja	
Gestreept stinkdier	2000	2000	28	14		
Rousettes leschenaultii	2000					
Bennetwallaby	2005	2007				ja
Zwartstaartprairiehond	2005	2005	5	3		ja, tot dood
Kobus	2006					
Amerikaanse rode eekhoorn	2007	2007	118	77		
Veelkleurige eekhoorn	2007	2007	3	2		
Chinese gestreepte boomeekhoorn	2007	2007				ja
Kinkajoe	2007					ja, tot dood
Japane eekhoorn	2008	2008	26	20		ja
Sikahert	2008	2011	112	111		
Neusbeer	2008	2011	2	2		
Gekraagd stinkdier	2008	2010				
Thaise dwergstreepeekhoorn	2008	2008	2	1		ja
Dertienstreep grondeekhoorn	2009	2009				
Roodstaartboomeekhoorn	2009	2009	5	4		
Prevosteeekhoorn	2009		2	0		
Amerikaans stekelvarken	2009	2009	1	1		
Mara	2009	2009	3	3		ja
Hydrochaeris	2009					
Perny-grondeekhoorn	2010	2010	1	1		
Amerikaanse voseekhoorn	2011	2011	16	3	ja	

Tabel 1. Exotische zoogdieren die in het wild in Nederland zijn gemeld sinds 1950, met eerste jaar van melding, eerste jaar van melding met bewijs, aantal meldingen, aantal goedgekeurde meldingen en plaatsing op de EU-lijst invasieve exoten en (Nederlandse) Positieflijst.

(Bron: Zoogdiervereniging)

Tabel 1 geeft een overzicht van in het wild aangetroffen soorten exotische zoogdieren, voor zover opgenomen in de NDFF (inclusief aantal bekende meldingen). Dit is het 'topje van de ijsberg', veel lokale meldingen die in lokale kranten verschijnen, komen niet in de NDFF terecht. Dat zal in vroegere jaren meer hebben gespeeld dan tegenwoordig. Van sommige soorten zijn die meldingen wel bekend en in de tabel opgenomen. Aangegeven is of de soort is geplaatst op de Positieflijst en de EU-lijst invasieve exoten. Een volledig overzicht van ontsnapte en uitgezette huisdieren is dan ook niet eenvoudig te geven. Het aantal soorten dat voor 2000 voor het eerst werd gemeld is 13, vanaf 2000 zijn het er 22. Opvallend is dat er na 2011 geen nieuwe soorten exoten meer zijn gemeld.

Op de Positieflijst zoogdieren, die op 1 januari 2017 van kracht is geworden, staan soorten die zonder specialistische kennis of vaardigheden gehouden kunnen worden en geen onaanvaardbare mate van gevaar opleveren voor mens of dier. Tevens zijn soorten benoemd, die behoren tot de niet-aangewezen diersoorten, maar op het moment van het definitieve aanwijzingsbesluit wel in Nederland worden gehouden. Deze mogen bij hun houder blijven tot hun dood (fok is niet toegestaan). Voor de houders van deze dieren zal wel een registratieverplichting gaan gelden. Uitgezonderd van het houdverbod zijn dierentuinen, praktiserende dierenartsen ten behoeve van een diergeneeskundige

handeling en opvangcentra van dieren. Soorten die niet op de lijst staan, mogen in geen geval meer worden gehouden. Inmiddels is bekend dat de rechter het verbod op het houden van muntjak heeft vernietigd. Wat in het kader van exotenbeheer onbegrijpelijk is.

Hoewel Nederland voor veel tropische soorten klimatologisch mogelijk ongeschikt is, is het evenwel niet uit te sluiten dat sommige soorten zich wel zouden kunnen vestigen. Het is daarom zeker de moeite waard om in het wild waargenomen zoogdiersoorten door te geven via Telmee.nl of Waarneming.nl of aan de Zoogdierverseniging.

Blauwband. (Foto: Frank Spikmans)

Blauwband op de Unielijst

Frank Spikmans, RAVON

De blauwband (*Pseudorasbora parva*) is als sinds 1992 in Nederland aanwezig. Oorspronkelijk komt de soort uit Azië (zie kaart). De blauwband wordt gezien als een van de meest invasieve zoetwatervissen. Introducties hebben plaatsgevonden in Oost-Azië, het Midden-Oosten, Afrika en Europa. Binnen Europa is de blauwband inmiddels wijd verspreid aanwezig.

De risico's bij de blauwband zitten vooral op het vlak van competitie en overdracht van ziekten. Zo laat een studie in Oekraïne zien dat het dieet van de blauwband – dat voornamelijk bestaat uit zooplankton en muggenlarven – sterk overlapt met dat van juveniele karperachtige

vissoorten, zoals blankvoorn, rietvoorn en kolblei. Deze soorten zijn ook in Nederland inheems. Een Engelse studie laat zien dat de blauwband een breder voedselspectrum benut dan inheemse soorten, wat zijn succes als invasieve soort deels verklaart.

Uit lopend onderzoek van RAVON in samenwerking met de Radboud Universiteit blijkt dat de blauwband een negatief effect heeft op de samenstelling van de visgemeenschap. Een oorzaak hiervan is mogelijk de parasiet *Sphaerothecum destruens*. Deze eencellige ziekteverwekker wordt door de blauwband verspreid, terwijl deze daar zelf geen hinder van ondervindt.